ЧУЖА ЖІНКА.

Оповідане ПЕТРА ШЕЛЕСТА.

— Я можу покохати тільки дівчину. Струнку як тополю, брюнетку, з чорними та блискучими очима і при тому таку, яка ще ніразу ніякого мужчини не поцілувала, нікого навіть в думках не кохала... Ось яка буде моєю дружиною.

— Фі! який-же ви брудний, який мізерний... Ну, конешне, і придане у неї мусить бути чимале?

— Буде й придане...

— Ви... розпусник!

— Буде й придане. Але для мене придане — се щира душа, ясний розум, осьвіта... Що-б до того дружина моя була людиною музикальною... а перед усім сьвідомою Вкраїнкою.

— І тільки всього? Не багато й бажаєте.

— Ви знаєте: я своїй дружині дам немало, конешне, не з матеріяльного боку. То й собі потребую відповідного етичного цензу. Багато даю і взяти хочу багато.

— А й справді своїй дружині ви дасте не мало: сї свої тридцять і три роки!

— Що-ж? Се-ж найкращі літа. У такі літа й Христос у перший раз з'явив ся перед народом.

— О, я знаю, ви розумненькі... коли доводить ся себе похвалити. Ну, а хиба мені не дано ніякого „етичного цензу“? Ви-ж самі нераз казали, що я й музикальна і осьвічена і громадська і сьвідома... Тільки от що: я білява і з блакитними очима, а то-ж усе єсть і в мене?

Generated on 2015-07-12 07:00 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469417
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

— Але-ж у вас єсть і чоловік?

— Єсть у мене ще й дитина! А до того-ж я і чоловіка свого вже цілувала. Правда, ви знаєте, що я не любила і не люблю його, що я люблю й любити-му одного вас, вас одного! що я для вас усе, усе зроблю...

— Та се я вже чув. Я ще знаю й те, що ви ексцентрична й сентиментальна; та мої думки тепер далеко від усяких сентиментів. Хиба ви не знаєте, що мене хочуть знову висилати кудись із сього міста?

Зїна в мент сполотніла. Враз бризнули з її очей дві краплисті сльози і мов дві перли скотились по виду і десь зникли. Таких несподіваних сліз вона ще ніколи не зазнавала.

Він, зворушений сим, підвів ся з крісла і тихою ходою з засмученим видом вийшов із кабінету до гостинної, де гомоніла на той час молодіж, де грали в карти поважні гості.

— Як вона мене любить, як щиро, як кріпко любить! — думав він не то з жалем, не то з досадою. Зїна-ж непорушно сиділа в кріслї і дивила ся йому в слід крізь сльози.

Смерть запанувала в її душі, як тільки він вийшов. Їй уже уявляло ся, як його зараз схоплять, повезуть кудись далеко і більше вона його ніколи, ніколи не побачить.

Та Зїна майстерно вміла орудувати своїм почутєм. Трудно було тому, хто мало знав її духовий уклад, постерегти, коли їй справді весело, коли сумно. Між людьми вона ніколи не хотіла бувати сумною, а через се всї бачили її завжді веселою, жартовливою. Навіть чоловік її не міг зрозуміти, через віщо, наприклад, сьогодні його жінка така занадто весела. Чим важче було їй на душі, тим більше сьміху, більше жартів та пустощів вона виявляла перед сторонніми, доходячи иноді справді до ексцентричности.

Посидївши з хвилину в кабинеті, Зїна раптово схопила ся на рівні ноги, провела хусткою по виду, причепурила злехка волося і те-ж пішла в гостинну, веселенько підспівуючи:

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-12 07:00 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469417
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

Єсть у мене топір, топір
І кована бляшка;
Не бою ся анї Нїмця,
Анї того Ляшка.

Її зараз же оточила молодїж, панночки та паничі, і всї просили співати гуртових пісень. Зїна завждї заправляла гуртовими співами.

Тихо, тихо Дунай воду несе,
А ще тихше дївка косу чеше...

Чистий, дзвінкий, вабливий голосочок панував над усїм гуртом. Се був голосочок Зїни. Вона вся розчервонїла ся. Її сьвітло-блакітні очи сяли якоюсь сьвятістю... Ох, сї очи! Він, Черченко, не міг відірвати від них свого погляду, а надто тепер, коли Зїна розпустила своє біле шовковисте волосє. Він бояв ся сих вабливих очей, пахощів сього шовковистого волося, що навівало на його якісь чари. Він навіть собі не сьмів тодї признати ся, що дїєть ся в його души..

Та й як йому було признавати ся? У його був зовсїм иньший ідеал, ідеал жінки-дружини. Він шукав його вже скільки лїт і не знаходив, але був певний, що знайде таки незабаром. Він завждї носив у думках свій ідеал, беріг для його всю свою силу. Він уявляв собі той ідеал в образї сьвіжо-молодої і непорочної дївчини, невідмінно дївчини, якій він віддасть усю свою любов, усї глибокі почутя своєї души; дївчини, з якою він зіллєть ся в одну сутноту, в одну душу, з якою здобуде найвище в сьвітї щастє, сьвідоме щастє, якому не буде й краю...

А тепер? Він не може байдужно слухати сього голосу чужої жінки, матери, не може бути самим собою, коли на його дивлять ся сї очи, чисті-чисті й глибокі без дна, очи чужої жінки!

— Нї, я не можу кохати її, — рішав він нераз, в души-ж почував, що сим обманює тільки себе самого.

— Та однаково треба від неї тїкати. Я-ж не можу взяти її за жінку? Вона-ж має вже чоловіка та ще й дитину. Правда, як би я схотїв, то вона все й усїх покинула-б і пішла-б за мною хоч би й на каторгу. О, вона

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-12 07:00 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469417
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

така, що ве спинить ся на півдорозї і нїчого в сьвітї не злякаєть ся! Але-ж я не хочу так... Треба далї від неї, а як тільки з очей, так і з думки...

А тим часом він прислухав ся, як у гуртовому співі мельодийний голосочок Зїни з самої глибини душі виводив — для його... він знає, що все тільки для його:

Що звів з ума дївку сиротину...
Зоставай ся, слави набирай ся...

Черченко, тїкаючи від спокуси, відійшов до гостей, що за двома столами в кутку грали в карти. Він сїв там кінець столу й замислив ся.

— А щож з того, що вона чужа жінка? Сьогоднї чужа жінка, а завтра може бути моєю дружиною. Багата натура! Глибока без дна, як і її очи... і така-ж чиста і ясна. А ми добре жили би вкупі. Який я був сьміливий юнаком, який я був ориґінальний! Я тодї любив навіть удавати ориґінала. Як я тодї палко проповідував про вільне кохання, про шлюб на віру! І не тільки проповідував, але й житєм своїм доводив... Моя Олеся! Моя струнка, як тополя, брюнетка, з чорними блискучими очима, моя композиторка, що нїкого з мужчин із роду не цїлувала, навіть батька, і що так мене кохала: одежу мою цїлувала, холоднї пнї, на яких я бувало сидїв... Але-ж вона була панночка з традицийними поглядами: не хотїла жити зо мною на слово. Хиба нам легко було розлучати ся? Її душа по сьому на віки вмерла, а я, поїхавши далеко від неї, поливав темними нїченьками вулицї чужого, холодного города своїми гарячими сльозами. Але-ж я тодї не поступив ся. Нехай я й помиляв ся, та у що тодї вірував, що ісповідував, те поперед усього сам і робив...

— Ну, а тепер? Тепер я зробив ся зовсїм похожим на всїх людей. Всякої ориґінальности стережу ся, мов огню, намагаю ся бути зовсїм звичайною людиною. Байдуже, як і всї, дивлю ся вже на подлости, навіть кожному відомому поганцеви стискаю руку. Стараю ся не дуже радїти, коли де проявить ся щось високе й ідеальне в житї людському... І де подїв ся мій молодий запал, моя енерґія, моя сьміливість? Тодї я казав занадто вже впев-

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-12 07:00 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469417
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

нено й гостро: о, я завоюю собі щастє, хоч би для сього і живцем моїх ворогів у домовину довело ся ховати! А тепер сьвідомо вхиляю ся від такого щастя, що само до мене йде. Чи я вже підтоптав ся і став старий. Чи може я й доси той дурень,

„що лиш в думках кисне,
Що співа і плаче, як біль серце тисне;
Що будуще бачить людське і народне,
А в сучаснім блудить, як дитя голодне;
Що із неба ловить зорі золотії,
Але до дівчини приступить не вміє;
Ідеали бачить геть десь за горами,
А живеє щастє...“

Черченко здрігнув: щось шовковисте доторкнуло ся до його лиця. То Зїна, проходячи, навмисно зачепила його по виду своїм розпущенним волосєм. Вона підлетїла вже з другого боку до його і жартовливо басом заспівала: „Чом ви смутні, невеселі?“ І при тому так близько до його нахилила ся і так склала свої рожеві з виворотом губоньки, неначе вони хотїли кудись злетїти. Черненко на єдину мить залюбував ся нею, але зараз же зробив нудне обличе.

— Чого ви мене чіпаєте? Лишіть, спасибі вам.

— Ну, се вже занадто по грубіянському. Де ви, добродїю, виховали ся?

Зїна повернула було йти геть, та наскочила на свого мужа, що в свойому звичайному мелянхолїйному настрою, як мара якась, сновигав по всїх покоях, мов би щось дуже розумне обмірковуючи. Зїна заступила чоловікови дорогу, почала росправляти йому вуси і з лехка посмикувати за бороду.

— Подивіть ся, пане добродїю, як я люблю свого тирана-мелянхолїка!

По сих словах вона поцїлувала його в губи і відбігла до молодїжи.

Сьогоднї Зїна була особливо весела й жартовлива. Вона, як звичайно, верховодила молодїжю і завждї з усїма поводила ся до того просто, навіть фамілїярно, що спершу де-хто бувало й образить ся, особливо з так званих по-

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-12 07:00 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469417
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

важних панів. Але згодом до сього всї так звикли, що всїм се стало до вподоби. Правда, Зїна нїколи не переборщувала, нїколи не доходила до незвичайности. Незвичайною, навіть грубою, вона бувала з самим Черченком, тай то робила се навмисно.

Треба тільки раз побачити Зїну в гуртї, щоб рішити, що нїжність, делїкатність, чепурність — се все природжене в її натурі. Вся вона якась мінятурна, хоч середня на зріст. Постать рівна, чепурна, рухи нїжні й жваві, а ходить мов білоча граєть ся: прудко та лехко, нїби вона по килимах ступає. І при всьому така сьвіжа та молоденька на виду, що при першому знайомстві всяк лїчить її за дївчину.

А що найбільше дивувало Черченка, так се те, що Зїна зовсїм не знала втоми: днї й ночи вона може пробігати, пробалакати, проспівати, живучи все самими нервами і при сьому однаково буде жвава, весела та сьвіжа. Він нїяк не міг зрозуміти, звідки у неї береть ся такий великий запас нервової енерґії. І ще дивувало Черченка, що він не бачив на свойому житї, щоб хто небудь із женщин так просто і так ласкаво обертав ся до людей, так швидко за самий короткий час заслугував довірє й симпатію. З сього боку в Зїни просто був талант. Та вона й сама любила людий, і сим мабуть також приваблювала їх до себе. Серце серцеві, кажуть, звістку подає. Ще й те не мало прихиляло до неї кожного, що вона була для всїх однаково ласкава: для молодих і старих, для розумних і дурних. З усїма вона охоче й приязно балакала в сфері їхнїх думок і надїй і часто вміливо закидала в сю сферу гачок і тягла людей у гору, до сьвітла, до добра.

Тільки єдиної катеґориї людий вона старала ся обминати: се тих, що не бувають, або не хочуть бути самі собою. Взагалї всяка фальш, а особливо фальш душі різко кидала ся Зїнї у вічи.

Адже-ж трапляють ся в нашому житю такі натури, що навіть перед собою весь свій вік фальшують, частогусто й самі того не постерегаючи. До таких зіпсованих натур між иньшими належав і чоловік Зїни, правда, не-

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-12 07:00 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469417
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

сьвідомо, тільки через свою безглуздість: хотіло ся йому бути людиною ідейною, тоді як у душі було темно й пусто.

Сьогодні Зіна була — як кажуть — інтересна. Сьвітлим метеором перелітала вона з покою до покою, лишаючи по собі добрий усьміх на всіх обличах, що зустрічали ся з нею очима.

— Слухайте, пане-добродію! — підбігла Зіна до засумованого Черченка. — Хочете, я зараз розважу вашу тугу?

Черченко тільки мовчки подивив ся на неї.

— Шановні добродії й добродійки! — звернула ся Зіна до гурту професорським тоном. — Зараз у нас буде вельми ориґінальний і цікавий концерт. Тільки щоб усі слухали мене бесперечно. Я кожному на вушко скажу, що йому доведеть ся проспівати. Та тільки цур-цури! непереказувати своєї пісні нікому другому, а попсуєть ся увесь концерт.

Зіна почала викликати кожного по одинці в сусідню кімнату і там потай щось поважно казала йому на вухо. Кожен повертав ся в гостинну з якоюсь загадковою усьмішкою, з веселими й лукавими очима.

Так перебувала в сусідній кімнаті вся молодіж.

— Пане-добродію! ходіть-бо й ви. Без вас нічого й не вийде, — звернула ся на решті Зіна до Черченка.

Черченко почав було відмовлювати ся, але молодіж прохала і він пішов до Зіни.

— Готово! Тепер ставайте всі в коло! — скрикнула Зіна, сама становлючи ся посеред гостинної. — Як я скажу: „три“, щоб ураз кожен заспівав свою партію. Тільки знайте: чим дуще, тим краще вийде.

Усі стояли в крузі і не було ні одного, щоб лукаво не осьміхав ся. Навіть Черченко і той кривив рота, здержуючи ся від усьмішки. Кожен передчував, що вийде справді щось оріґінальне й надзвичайне.

— Ну, раз... два... три!

Раптом уся молодіж різнотонними голосами гукнула: „ку-ку-ре-ку!“ а через один мент розляг ся по покоях невпинний реґіт. Для всіх такі півнячі співи вийшли несподіванкою. Діло в тім, що Зіна потай кожному наказувала співати півнем, але через віщось усяк думав, що

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-12 07:00 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469417
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

таке щастє випадає тільки йому одному, а всім иньшим щось уже иньше.

Зїна стояла посеред гостинної і стежила очима за Черченком. Він і справді розвеселив ся, бо реготав дуще всїх.

— Ходїте в кабінет, я вам щось хочу сказати.

З сими словами вона взяла Черченка за руку і повела його в кабінет.

— Годї вже вам сьміяти ся. Що се ви сказали: вас хочуть із нашого города вислати?

— Простїть, Зинаїдо Петровно; я й сам не знаю, як се я так незручно пожартував. Правда, була тут одна така сторія...

— Пожартували?... Ух ви, торохтїй бездушний!

І відштовнувши його руку, вона повернула назад до гурту. Але тут усї ще гомонїли та реготали. Навіть усї иньші гостї покидали карти і нїяк не могли добрати дїла, що таке стало ся, що вся молодїж ураз загорланила „ку-ку-ре-ку“.

Зїна постояла з хвилинку і знову вернула ся до Черченка. Всї її думи, її будущина, житє й щастє купили ся тільки коло його особи.

— Слухайте, ви від мене не втечете. Я вас знаю всього пів року, та се дарма. Ще в той вечір, як я вас оттут у перше побачила, коли ви до мене так щиренько та ласкавенько забалакали, я вже рішила, що буду вашою дружиною. Ви, конечно, сьому дивуєте ся, а я з того дня весь час підготовляла ся і підготовляю ся жити з вами в купі. Ви не можете мене не кохати й не любити. Ви в сьому самі себе обманюєте. Ви просто страхополох!...

— Ну, а на віщо ви оповідали менї так багато з свого житя? На що казали, як вас по тюрмах катували, як ви бідували тут у нас, у засланнї, як вас усї ближнї ваші забули, покинули? На що все те?

— На віщо казали, як ви тут нудили ся і нудите ся, як для вас потрібна хоч одна жива людина?

— На що ви самохіть наближали ся до мене, чіпали мене то тим то сим, вели сьвідомий напад? Ви зо мною грали ся, кокетували, щоб тепер із мене сьміяти ся?

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-12 07:00 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469417
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

Ви-ж добре бачили, ви-ж знали, що все се вражає мою душу? Вона-ж тільки з вами й може жити та дихати привільно...

— Чуєте? — почала вона тихіщим голосом, — а все-ж таки ви хороший! Ну чого ви такий хороший? Чом я ще нікого такого не бачила? А які у вас очиці!... Я-б у них дивила ся, дивила ся...

Черченко почував себе у дуже кепському становищу. Він не знав, що йому на се відповідати, як поводити ся. А Зіна лехким рухом окутала все своє лице роспущеним волосєм так, що самі тільки очиці її блищали, як дві сьвітлі зіроньки.

Черченко сидів, мов засуджений. Він дивив ся в бік, але бачив промінь тих ясних очей, що встромили ся в його. Він знав, що йому треба щось відповідати, але не знаходив для відповіди слів. Він знав, що йому треба хоч подивити ся Зіні у вічи, про те не мав на се сьмілости. Зіна-ж непорушно сиділа, дивила ся на його упертим, але без міри ласкавим і разом якимсь сумним поглядом. На сей час до кабінету увійшов, перевалюючи ся всім корпусом, муж Зіни. Критична хвилина для Черченка минула. Зіна зовсім спокійно встала з крісла, посадовила мужа на своє місце, а сама сіла йому на коліна.

Черченкові від сього зробило ся погано: якісь заздрощі заворушили ся у його в душі.

— Слухай, мій тиране, чи ти бачив коли небудь таку гарну людину, як отсей пан-добродій? Та, ні! ти подиви ся добре на його і подиви ся в зеркало на себе. Тобі двадцять і вісім год, а йому вже трицять і три, але як від його віє молодістю, сьвіжістю! Його можна кохати, а тебе вже ні!... Він жива людина, а ти...

Зіна хотіла сказати „манекен“, та пожаліла чоловіка.

— Ну, йди собі до панночок: вони-ж у тебе всї закохані, сумувати муть без тебе. Скажеш там їм що небудь розумненьке, а вони послухають.

Зіна знову сіла в крісло, а чоловік покірливо вийшов. Він звик уже до того, що в усьому треба корити ся жінці. Правда, се не зовсім йому подобало ся, але-ж було краще, ніж протести з його боку: він уже пробував про-

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-12 07:00 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469417
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

тестувати, та з сього виходило ще гірше для його. Тай самі протести були якісь мляві, бездушні.

— Ось бачите, яке се опудало. Три роки тому назад він приїхав у наше місто і взяв посаду товарячого лікаря. Незабаром з'явив ся і до мене з усякими ідеями. Карл Маркс тоді у його з язика не сходив, хоч, як уже потім я довідала ся, він його й не читав. Я тоді тільки що скінчила ґімназию і була зовсім ще дитина. Я ще ні від одної живої людини не чула тих важких слів, не бачила тих поривів до ідейного житя. Таке тільки в книжках я читала. Правда, я його не покохала, але так високо піднесла його в своїх мріях, що віддала ся йому. Тільки через пів году нашого спільного житя я в кінець уже впевнила ся, що приняла порожняву в черепі, начинену ідеями, за дійсний розум, за власне творчество; що його млявий, мелянхолійний характер приняла за видержаність, за силу.

— Тепер він забув уже і того Карла Маркса і мов мара ходить по покоях та носить ся, як дурень зо ступою, з тим Кареєвським кисілем, що так лехко ковтати не пережовуючи, і всім одно тепер торочить: „Треба виробляти „міровоззрѣніе“, не можно жити без „міросозерцанія“. І се в двацять вісім літ!

— І став він мені до того противним, що я без огиди не можу вже й балакати з ним. Що не зробить, що не скаже, ну, просто, мов навмисно так і пише собі на лобі: „подиви ся, який я дурень“. І справді він до того дурний, що я його не можу ніяк впевнити, що жити з ним я вже не в силах, що я його покину. Він тоді тільки по дурацькому всьміхаєть ся і лізе до мене ласкати ся. Господи! як воно оттаке противне та безглузде лізе до мене з своїми ласками, то зо мною просто корчі роблять ся. Ну, скажіть, хиба можна жити з таким тираном, ні, більше ніж з тираном! Ви мене взяти не хочете, але-ж його я невідмінно покину незабаром. Я вже все підготовила для сього. Однаково вже пів року я з ним не живу як із мужем, з першої-ж нашої зустрічи з вами...

Поки Зіна балакала, Черченко, слухаючи її, обмірковував відповідь.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-12 08:58 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469417
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

— Зінаідо Петровно! — почав він, — як би ви не були чужою жінкою, то я, правду кажучи, не бажав би, не сьмів би побажати для себе кращої дружини. Ми хоч і не однакового характеру люде, але в нас обох так багато житьової енерґії і, скажу просто, розуму, що ми ніколи-б не обридли одно одному. Чому ви пішли так рано заміж? — увесь зворушений і тремтячим голосом казав він далї. Вам нема ще й двацяти літ, а ви вже два роки замужем. Два роки!

— О, ви-б мене дївчиною не покохали: я тодї була недосьвідчена і зовсїм навіжена.

— А вдруге ще ось що: ви, Зинаідо Петровно, не можете зрозуміти сучасного настрою моєї душі. Не дивлячи ся на те, що менї тепер із матеріяльного боку добре живеть ся, мене моя неволя давить, гнїтить, убиває всяку енерґію, не дає розвинути ся духови анї трішечки. Хиба я таким колись був? Тепер-же що дня, що години я почуваю на души якийсь тягар, важкий, важкий... У такому станї я не тільки нікого не зможу вповнї покохати, але швидче, мабуть, отрую всякому житє...

— Нї, нї! Ви будете зо мною щасливі: я все з'умію зробити для вашого щастя! Я-ж розумію вашу душу. Ви всяку неволю забудете, коли жите-мете зо мною. Та й на решті се-ж часова річ — минеть ся...

— А ще одного ви не знаєте, Зинаідо Петровно. Я людина громадська... правда, незначна, але нас так мало інтеліґентних Українців, коли рівняти з иньшими вільними народами, що колись і я здам ся на яке небудь спільне діло. А в тому колї, де я повертав ся й повертатиму ся, знаєте, усе пуристи та риґористи... І от коли-б я вас, чужу жінку, взяв у свою хату, то вже сим обезславив би себе перед громадянами, перед усїма законними родинами. Та й вам було-б ніяково ловити на собі косі погляди бездушних дам. Доведеть ся-ж і вам жити з нашими людьми, а ви ще не знаєте, як у нас усї люблять батькувати, совати свій ніс у всякі приватні діла, зазирати навіть у вашу спальню... Жити-ж знову потай з вами я й сам не хочу, бо я вас поважаю й дуже люблю...

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-12 07:00 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469417
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

— Ти мене любиш? Зіронько моя! ти-ж мій? мій? — аж скрикнула Зіна. Важко дихаючи вона вхопила його руку і міцно притулила її до своїх уст.

Черченко, збентежений і зворушений таким несподіваним зворотом, устав.

— Ні, Зинаідо Петровно, ви мене не розібрали. Ви не можете бути моєю дружиною, бо у вас єсть уже чоловік. З цими словами він пішов у гостинну.

— А! громадський чоловік! Славно-звісний патріот заплаканої неньки-України! — полетіла іронія йому на здогін.

Черченкові було дуже погано. Він розумів усю нельоґічність, усю безглуздість свойого поводженя. Він злив ся на себе, а ще більше болів душею за Зіну.

Незабаром і Зіна прийшла до гостинної, співаючи сумно, сумно так, що Черченкові всю душу перевертувало:

„Та що з того? Не побрались,
Розійшли ся мов не знались“...

Гості давно вже пересьміяли ся, усе перебалакали і трохи вже почали нудити ся, сидячи або стоячи по всіх кутках. Треба було знову чимсь побавити ся. Зіна знову зібрала хор. Почали ся знову співи, здебільшого композиції Лисенка. Співали, співали — вже й се обридло, а до вечері було ще далеченько. Де-хто з молодіжи почав уже крадькома позїхати, де-хто примостив ся коло карточних столів і стежив за грою.

Гра була саме у розпалї. На обидвох столах стукали руками, вигукували: „раз — мої, два — мої, сім первих — мої“. — Грали з завзятєм, ремизились, сердились і знову ремизились. Словом, усе було так, як взагалї буває між інтелєґентами маленьких повітових городів. Складалась ся інтеліґенція здебільшого з купців або чиновників. Сам господарь дому був місцьовий дука, а через се людина поважана і впливова в свойому городку. Він платив перву ґільдію, жив на лад людей культурних, дітей учив у місцевій ґімназиї. Взагалї се була досить відома кожному сїра громада, так звана „інтеліґенция“. Тільки Зіна та студент Черченко різко визначались на сьому сїрому тлї.

Рік тому назад Черченко був присланий у сей повітовий, зовсїм чужий йому городок під гласний догляд.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-12 07:00 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469417
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

Спершу всї його бояли ся, мов зачумілого, всї обминали. Трохи згодом однак побачили, що він не такий-то вже й страшний, як їм було здав ся. Тепер він буває в кількох уже сїмях, учить дїтей, хоч і не має на се права по свойому становищу піддоглядного. Однак усї в городї про се знають та мовчать, бо Черченко з'умів придбати тут собі загальні симпатиї та повагу своїм тихим, чесним і тверезим житєм, а що найважнїйше, він уже мав тут реноме найкращого репетитора і розумного, осьвіченого чоловіка. З сього боку він був цїнним для родителїв, що мали недотепних або ледачих дїтей. Вже кілька місяцїв він учить і дїтей господаря сього дому і той не може нахвалити ся ним, як досьвідченим учителем. Уже сього одного було би досить, аби всї сїпаки-охранителї не посьміли чіпати Черченка.

Що вечера він приходив у сю купецьку сїмю на кондицию. Зїна те-ж частенько тут бувала, особливо в останнї днї. Черченко кінчає робсти з учениками і починає прощати ся. Хазяї у сей час раз-у-раз пють чай, просять і його до чаю. Спершу Черченко одмовляв ся, старав ся стояти осторонь від усякого близшого знайомства, а як згодом постеріг, що сїмя простодушна, навіть добра й ласкава, то він почав частїш і частїш зоставати ся по вечерах. Так він тут познайомив ся з Зїною, а згодом почав і до неї ходити в гостї. Побачивши, що вона людина розумна, досить осьвічена й начитана, він і балакати став із нею, як із чоловіком розумним, про долю нашого позабутого народу. Одна іскра кинена в душу до сеї чутливої панї перевернула весь її сьвітогляд. Через який час Зїна зробила ся сьвідомою в народнїй справі людиною. Зїна уже по своїй вдачі була завсїгди активна, а тепер, коли вона знайшла найвищу цїль у житї, коли душа її впізнала правду, вона не в силах була ховати в самій собі сю правду, як се міг робити Черченко. Вона понесла тую правду до знайомої молодїжи, і стала проміж них щирою вчителькою, палкою, навіть фанатичною пропаґаторкою, як се буває з кожним санґвінїком, особливо в той саме час, коли у його йде найсильнїйше процес

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-12 07:00 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469417
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

творчества, коли він сам тільки ще виробляє сьвітогляд свій.

Зїна була дивна пропаґаторка. Завдяки своїй нервозности, палкій вдачі, натхненно-приваблюючому обличю вона якось враз захоплювала кожного у сферу своєї віри, свойого сьвітогляду, свойого почутя і враз підіймала дух людини в гору. Черченко часто іронїзував із неї, кажучи, що не має такої скотини, яку-б Зїна хоч трохи не зробила благородною, не простою свинею, а огородною. Іронїзуючи так, Черченко все-ж таки бачив, що він нїколи-б не зміг зробити того для молодїжи, що робила Зїна. Він мав стрійну, послїдовну програму, збудовану на наукових підвалинах, але Зїна усе те відкинула і витворила собі власну доктрину. Вона до всього підійшла з боку морального. За осередок усїх своїх думок, своїх виводів, вона взяла вартість окремої вільної особи для розвою, для щастя усеї людськости. Після сього вартість цїлої вільної народности. Натхнено малювала сьвітлу й щасливу будучність великого, вільного, незалежнього українського народу. Її проповідь вела ся з таким посьпіхом між молодїжю, якого у Черченка не могло бути. Він занадто розливав ся в ширину, занадто зазирав у глибину і звідти підносив ся у високости, балакаючи здебільшого езоповською мовою і при сьому все чогось не добалакував до краю. Коли-ж дїло йшло про будущину народа, то тут у Черченка було багато ріжних ґрадаций, дуже важка й мало зрозуміла для молодїжи термінольоґія і все таки не було видко краю. Иноді Черченко казав із сильним почутєм, з глибокою вірою, але й після таких промов молодїж важко зітхала, бо в головах у неї зостав ся якийсь густий туман. Черченко був уже заляканий, він стежив за собою, аби не зоставити замітних слїдів. Зїна-ж ще страху не знала. Вона балакала отверто й просто, брала факти з житя. Вона не тулила нї сепараций, нї федераций, а коротко й ясно висловлювала всю суть ідеї в кількох сьміливих словах. У неї все виходило з єдиного джерела, осьвіщало ся єдиним сильним почутєм — ненавистю до всякої неволї, до всяких утисків та гнїту. І через се, про віщо-б вона не казала, у неї була завжді суцїльність із початку

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-12 07:00 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469417
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

й до краю і ніщо не ховало ся в тумані. Суцільність же й ясність доктрини завжді прихиляє молоді уми. Споконвіків буто так, що коли яка небудь нова думка починає прокладати собі стежку в житє людське, то старі люде, що вже зжили ся з традициями, змагають ся проти новини, борють ся тим дужче, чим більше вона йде в розріз із їхнім житєм; про те молодіж, се вічне джерело людського поступу, швидко зживаєть ся з новою ідеєю, уводить її в коло свого житя і ся нова ідея робить ся вже конешною належністю молодого поколіня.

Так було й тут, де цілком був готовий народний ґрунт, щоб перевести нову ідею в житє, а до того молодіж бачила і живих представників в образі Черченка і Зіни.

Через який час ніхто вже із сього гурту не сперечав ся про те, чи потрібна нам рідна література, чи повинна бути у народа своя національна інтеліґенция, чи треба народові сьвідомости...

Інтерес до вкраїнського слова з кожним днем збільшував ся, переходили з рук до рук українські клясики, читали ся галицькі часописи, навіть наукові й публіцистичні галицькі виданя. Усе се десь находила Зіна. Вона зібрала гурток із молодіжи і сама здебільшого читала в сьому гуртку.

Так нова атмосфера у повітовому городку росла в глибину і в ширину.

Сьогодняшнього-ж вечера молодіж була якось не своя: в присутности батьків вона була невільна так балакати, як проміж себе тільки. Пустувати-ж у більшости не було ніякої охоти. Тим то й було так невесело. Всї вони зібрали ся сьогодня у гості, бо хазяї дому мали іменинницю дочку. Старі й середущі зараз-же по зборах посїдали грати в карти, а молодіж, як ми бачили, нудила ся, сновигаючи з кутка в куток.

— Давайте хоч у фанти грати! — пропонує ґімназистка-іменинниця.

— Се значить: давайте цїлувати ся? — перепитує Зіна.

— А вже-ж, а вже-ж! — загомонїли де-які безвусі кавалєри.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-12 07:00 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469417
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

— Ну, ми вже для сього дуже великі. Давайте краще, каже Зїна, придумаємо яку небудь гру по наших літах. От давайте посідаємо в коло та будемо оповідати всяку всячину: хто сон який надзвичайний розкаже, хто случай який кумедний, а хто і з власної фантазиї щось нам подарує...

Почали ся по черзї оповіданя, иноді досить ориґінальні й сьмішні. Про те таких сьміливих було не багато. Більшість соромила ся і одмовляла ся. Де-хто, почавши оповідати, враз обривав ся і густо червонів, соромлячи ся своєї убогої фантазиї і діло кінчало ся загальним сьміхом.

Але ось дійшла черга і до Черченка.

Він подивив ся на Зїну, що сиділа насупроти його і почав звільна, певний у тому, що нерозумного він, Черченко, сказати не може:

— Я роскажу вам сьогоднїшнїй свій сон.

Зїна догадала ся, що той сон він розказувати-ме для неї. Вона дуже уважливо слухала, не спускаючи очей з Черченка.

— Снить ся менї, що стою я десь, не то в відомій, не то в невідомій, місцинї. Сьвітла ніч. Перед мене розістлало ся море, широке, далеке... Над морем, над самим обрієм, висить повновидий місяць і кидає через сонно-плескучу воду золоту стежку до моїх ніг. І стежка, ся доріжечка сьвітла, вертить ся, крутить ся, мов довжезний золотий вал, та так швидко крутить ся, аж часом здаєть ся, що іскри з неї в гору летять. Я зачарований дивлю ся і ніяк не можу надивити ся на таке житє природи, не можу відірвати очей.

— Нарештї я таки переміг себе і подивив ся навколо: з обох боків і позад мене — гори й гори, великі й малі, одна гора ховаєть ся за другу. Коли се враз — усї вони здригнули ся, поворухнули ся на свойому місцї... Тихо, плавко, безгучно сунуть усї на мене. Острах мене взяв. А вони пливуть, пливуть... блище, блище... і всї зостановили ся біля мене. Всї злили ся в одну величезну гору, що закрила собою і море і місяць і весь простір широкий. Темно зробило ся, мов у могилї.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-12 07:00 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469417
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

— Про те-ж у мене буцім то котячі очи і я все бачу. Бачу я, що ся величезна гора уклала ся східцями, мов тераса. Придивляю ся дуще — коли вона, ся величезна тераса, не мертва: на ній щось ворушить ся і під нею теж ворушить ся. Дивлю ся я й очам своїм не йму віри. Уся ся громадина єсть чисто вкрита жолудками! А що найбільше тих жолудків, так у низу, по підгірю. Сї жолудки, що під горою, кріпко присмоктали ся до землї, що сили й снаги тягнуть із неї соки. Від них ідуть якісь дудочки на гору до тих жолудків, що копошать ся по східцях аж до самісенького верху. А по всїх тих дудочках біжать якісь соки. Чим вище східцї на горі, тим жолудки на них дебелїйші, ситнїйші. На самому-ж версї де кільки великих, гладких, аж вилискуватих жолудків, що їм аж боки порозпирало. Що се? думаю, що се таке? А, зрозумів! Найвищі гладкі жолудки тай усї ті, що по східцях гори, тягнуть соки з тих жолудків, що присмоктали ся до землї. Та яка-ж сила сих по землї, що й ступити нїде. І які вони всї маленькі, миршаві. Либонь мало соків їм зостаєть ся. Жаль стало менї сих миршавих, із яких тягнуть трохи не всї соки, і я хотів їх порятувати. Про те, щож робити? Он там із низу одна гора не дуже щільно притулила ся. Треба її якось підкопати і тодї вся ся громадина похилить ся на бік і гладкі жолудки попадають на землю. От і почав я підкопувати гору. Коли се враз як заворушать ся, як зашиплять усї ті жолудки, що по східцях! Надули ся, настобурчили ся та враз як приснуть на мене своїми соками, так із ніг мене і збили. Підвів ся я згодом і бачу, що сам так нїчого не вдію, треба шукати иньшого способу. Тодї я кинув ся було перерізувати ті дудочки, по яких бігли соки у гору. Але-ж як побачив я, що сих дудочок десятки, сотнї мілїонів, то й руки у мене подубіли. Де-ж люде? Де-ж мої помічники? Нема нікого! Я хочу їх покликати, хочу крикнути так, щоб на весь сьвіт почули, але щось здавило мої труди і відібрало голос у мене. Я далї шукаю очима хоч одну її, мою вірну помічницю, мою співробітницю, але й її нїде не видко. Коли ось ненароком кинув я погляд у одно місце і бачу: на східцях, не високо й не низько, вору-

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-12 07:00 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469417
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

шить ся у сьому муравнику з жолудків щось подібне до людини, але таке мале, мале. Простягає воно до мене свої рученята, мов би благає спасіня. Та я бачу, що й її спасти вже не можна, бо вона так приросла вже до сусіднього жолудка, що їх не можна й роз'єднати. Я знову збіраю всі свої сили, щоб покликати людей, щоб крикнути... Крикнув, тай прокинув ся.

Зїна, як маківка червона, провела рукою по розпущених волосях і, не діждавши ся своєї черги, скрикнула:

— Тепер я розкажу вам свій сон!

І зараз-же жартовливо додала: „Менї також се завтра приснило ся".

Вона враз стала серіозна і поважно почала:

— Стою я, дивлю ся й бачу... а в тім, се він стояв, дивив ся й не бачив, а я скажу просто:

— Княжна якась намислила збудувати собі каменицю. Будувала вона її не рік, не два... Увесь свій розум, усї свої багацтва поклала на те, аби камениця вийшла хороша. І справдї, з надвору камениця була симетрийна, чепурна, приваблива. Проте вся суть її, усї багацтва й роскоші були в серединї, в покоях. Покої були теплі, просторі й сьвітлі. Сама княжна своєю вмілою рукою порозставлювала в покоях усї дива з житя і з природи.

— Усе, чим цікавив ся її допитливий розум, що любила її гаряча душа, усе, що було найкращого в сьвітї, усе те вона з любовю збірала в свої покої день по дню, рік по року. Тут вабили очи роскішні картинні ґалєрії, багатодивні музеї, дорогі бібліотеки. Тут були зібрані всякі дива, що трапляли ся їй у житю.

— З акваріюмів, повних усякою рибою, високо в гору вибухали фонтани і прохолоджували воздух. Усякі тропічні ростини осьвіжали повітрє і напоювали його чудовими пахощами. Дрібні співучі пташки і в день і в ночи тїшили душу своїм веселим щебетанєм і розгонили смуток, який би тяжкий він не був.

— Усяка штучно зроблена мебель, усї речи в покоях пересували ся елєктричною силою й скорістю. З покою до покою були проведені телєфонові дротики...

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-12 07:00 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469417
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

— Словом, усе, що здобула наука-практика, усе тая княжна вмілою рукою приладжувала до своїх покоїв.

— Вона мала одну ідею: показати людям, як можно жити розумно, щасливо і тим самим послужити їм.

— І таких покоїв, так добре впорядкованих, ніде не було в тім краї.

— Проходили люде повз ту каменицю, старі й малі, чоловіки й жінки. Кожен чудував ся нею, кожен хвалив сю дивну каменицю за те, що вона така хороша з надвору, не догадуючи ся, що вся суть її була в середині, в покоях. І слава пішла про неї геть по всьому краю.

Княжна все те бачила, все чула, боліла думкою й казала собі: „Проходить людська товпа мимо моєї каменицї, любує її з надвору, але-ж ніхто з них не розуміє, що все найкраще в покоях моїх. Ждатиму покірливо, поки пройде князенко; він ураз догадаєть ся і попросить мене показати всї мої багацтва, що з такою любовю збіраю я для його, нічого не розтрачуючи, ніже єдиної дрібнички. Його я в своїх мріях давно вже люблю і всю свою душу, всї багацтва, свою працю й силу віддам йому. І тодї ми покажемо людям те розумне щастє, якого вони ще не знають“.

— І от якось дійшла чутка і до князенка про сю роскішну каменицю. І сказав собі князенко:

„Піду й подивлю ся на ту вславлену каменицю. Може вона й справдї така хороша, тодї якось здобуду її собі“. І побачила княжна, що йде до неї князенко, вельми зрадїла в серцї свойому і казала:

„Настав час, час платнї за мої добрі дїла, час щастя мого“. І зараз-же вона запросила князенка в свої покої, обняла його, поцїлувала й сказала:

„Тебе, мій єдиний, я ждала-виглядала, тебе одного кохала, для тебе все се зробила“.

— Князенко був вельми радий, що така багата каменицяя йому достала ся, але він не зрозумів сутї того, що в нїй було. І скоро княгиня се помітила, — вельми засмутила ся. „Се не мій... і не князь... Се прийшов до мене якийсь раб у князївській одежі. З ним я не здобуду щастя і людям його не покажу“.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-12 07:11 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469417
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

— І мимоволї вона повернула того князя-раба на свойого покірливого слугу.

— З засмученою душею вона знову сама розставляє в покоях обережною рукою ново-здобуті речи, сама змітає порох із найменьшої дрібнички, дожидаючи свого князя. Чи скоро, чи довго, але одного дня йшов своєю дорогою, прямував до своєї мети якийсь сирота. Сирота він був, бо був усім чужий. Чужий він усім був, бо мав чисту, правдиву душу і сьвітлий розум.

— Проходить сирота мимо каменицї, про яку нїколи й не чував, кидає на неї байдужний погляд і спиняєть ся зачарований її красою. Оглядає її навкруги, любуєть ся нею...

„Яка чудова, — каже він, — ся камениця з надвору. А я певний, що в серединї вона ще краща, бо-ж там уся її суть, усї її роскоші. Попрошу господиню, щоб вона показала менї все, що має в своїх покоях“.

— І сьміливо він увійшов у покої. Його зустрічає господиня-княгиня. „Княгине!“ сказав він таким ласкавим голосом, що враз заполонив усю її душу. „Бачу я, що ти людина розумна й багата, коли з'уміла збудувати таку хорошу каменицю. Як же ти до того ще й добра, то покажи менї все, що маєш у своїх покоях“.

— І повела його княгиня по покоях.

— Переходячи з покою до покою, він до всього уважливо придивляв ся, збагнув ураз своїм сьвітлим розумом усю величність ідеї чудової каменицї і сам розказував княгинї, що тут і до чого і як можна зробити, щоб було ще краще.

— Тодї княгиня побачила, що сей сирота в простій одежі і єсть той князь, якого вона ждала-виглядала, з яким хотїла послужити людям.

„Князю мій!“ — сказала вона, — для тебе я дбала всї сї скарби, тебе одного я все житє своє виглядала-кохала, тобі єдиному віддаю ся всією душею, як твоя вірна дружина і твоя помічниця“.

— Але-ж сирота засмутив ся... Він-же йшов своєю дорогою, він простував до своєї мети!

— Стоїть він збентежений, засмучений, але в розумних і глибоких як море очах його сьвітить ся любов до кня-

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-12 07:00 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469417
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

гинї... І стоїть він і не розбере ніяк: де-ж тепер його мета і його щастє?...

Зїна скінчила і прудко перейшла з гостинної до кабінету, де й прилягла ниць на канапку. Довго між молодїжю панувала тиша. Всї ще раз глибоко переконали ся, по скільки Черченко й Зїна стоять вище над усією їхньою компанією. А до того сливе всїм ясно стало, як кріпко Зїна кохає Черченка. Правда, й раніш де-хто догадував ся про се, але-ж тепер усї самі побачили, самі почули. Усї поволї почали підводити ся і мовчки розходили ся по кутках.

Гра „в фантазию“ скінчила ся.

А тим часом господиня почала вже ставити на стіл вечерю. Заторохтїли дзиглики, задренчали тарілки, забряскотїли ножі й виделки...

Через який час вийшла Зїна з кабінету і як нївчому не бувало веселенько балакала між молодїжю, сьміяла ся, пустувала.

Черченко, хоч і як намагав ся заховати свій сум, але кожному було видко, що він переживає в души тяжкі часи, що в його мізкові йде енерґічна робота. Він ходив по гостинній і все думав про Зїну, про її багату натуру і про те, що вона чужа жінка.

„Коли я її не візьму за дружину, я буду зовсїм дурень... Але ж чи так, чи сяк, а треба менї бути дурнем... А в тім я вже давно дурень“.

Такі його думки перепинила Зїна:

— Я вам хочу сказати ще одно словечко!

З сими словами вона попросила його до кабінету. Вона одна з усього жіноцтва була така сьмілива, що заходила з мужчинами в кабінет і там на одинцї вела розмови.

— Сїдайте, громадський чоловіче! А ось я так нїчия, своя власна. Тай кому потрібне маленьке подобиє людини, що вже приросло до свого чоловіка-жолудка? Отсе я з вами хочу в останнє побалакати, бо так жити у мене вже сил не хватає; я вже в край розбила свої нерви і скоро мабуть зовсїм одурію.

Черченко мовчав і ждав, що буде далї.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-12 07:00 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469417
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

На сей час увійшов своєю ведмежою ходою чоловік Зіни.

— Господи! Яке воно противне! — просто у вічи сказала йому з раздратованєм Зіна. — Ну чого ти за мною ходиш, мов тінь тая?

Чоловік збентежив ся й засоромив ся.

— Та я... хиба що?... зараз вечеряти...

— Ну йди, йди собі! Посидь ще трохи там, поміркуй про „міровозрѣніе“, а у мене до сього добродія діло єсть, я з ним хочу на самоті побалакати.

Ще Зіна не скінчила, а муж її вже перевалював ся і поволі виходив.

— Ні, не можу я бути навіть в однім домі з сією флеґмою! Не піду вже я до дому: я оттут зостану ся.

Зіна якось так примостила ся в кріслі і сиділа непорушно, що Черченкові здало ся, що вона й справді оттак увесь вік просидить на сьому місці. Вона стала дуже сумна, а в очах стояли сльози.

Черченка все се сильно вразило. Його вразили сї щирі, з самої душі сказані слова, ся глибока скорбота, навіть се непорушне сидінє. Тепер йому якось від разу зовсім ясно стало, що Зіна вже ніколи не зможе жити з своїм мужем.

— Я уїду на курси...

— А дитина? — вилетіло з уст Черченка несподівано для його.

— О, дитина моя! Я її не покину. А вас усїх, усїх покину. Одно тільки й зостаєть ся: кидати і тікати... тікати... Так, утечу! І знайте, — останній раз вам кажу: я вас люблю, люблю, люблю... Але-ж знайте й те, що я від вас утечу, покину вас на віки!... І скоро, завтра, зараз! Прощайте і більше до мене анї словечка! Я вас швидко вирву з свого серця, а ви такої не знайдете вже. Буде каяття...

Зіна вся червона, схвильована хотіла встати, але Черченко сам наперед схопив ся і рукою придержав її у кріслї.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-12 07:00 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469417
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

— Зіно! дитятко моє любе... ви-ж моє щастечко!... За що, за які такі добрі діла випало мені таке велике щастє? Я поганий, я недостойний вас, я вас мучив...

Та Зіна не дала йому покаяти ся. Вона в мент схопила ся з крісла і кинула ся йому в обійми. Обнімала його, цілувала в губи, в очи, в чоло, в шию, без кінця, і ледви чутним, задиханим голосом шепотіла: „Мій... мій... твоє щастечко... моє коханечко...“

Черченко спершу почав було пручати ся, хотів ухилити ся від сих горячих поцілунків, боючи ся скандалу, але-ж Зіна так міцно держала його в своїх обіймах, а поцілунки її були такі палкі та швидкі, що він від разу почув, що на його наскочила якась буря. Він тільки й міг цілком віддати себе на волю сій стихії, поглядаючи в рядигоди з підлоба на двері. Двері в кабінеті не причиняли ся і в гостинну було чутно, що там робить ся щось надзвичайне. Гості по одному, по парі підходили до дверей кабінету, зазирали туди і мов обпарені відскакували. Черченко стояв як раз проти дверей. Кріпко держучи Зіну в своїх обіймах, увесь заплутаний в її роскудовчене волося, він дивив ся на ту кумедию, що робила ся коло дверей. Перед його очима мелькали раз-у-раз сї здивовані, мов окропом обпарені обличя... У його десь із самої глибини душі вирвав ся сьміх. Спершу тихий, далї дущий і дущий, а нарештї він почав просто вже реготати.

Зіна-ж задихаючи ся в-одно обіймала, цілувала, шепотіла...

А Черченко реготав, реготав, реготав...

На решті Зіна знесилила ся й опамятала ся. Вона враз зробила ся тихенькою, ніби винуватою, і горнула ся до Черченка.

Черченко, ще раз-по-раз регочучи, взяв її кріпко за руку і те-ж прихилив ся до неї.

Так побравши ся, мов діточки, і притуливши ся одно до одного, вони, в чому були, вийшли з господи і сховали ся в нічну темряву. Вже на вулиці наздігнав їх „тиран“.

— Зіна, чи ти не збожеволїла?!

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-07-12 07:00 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469417
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

— А мій тиране! — веселенько й ласкаво повернула ся вона до його. — Іди-ж до дому та накажи строго няні доглядати мою дитину, а ми на днях прийдемо до тебе в гості. Ну, повертай-же, голубчику, назад!“

„Тиран“ так і зістав ся стоячи серед вулиці. Здавало ся, що він не зовсім ще розібрав, що таке счинило ся. Йому одно проходило через голову: „Іди та накажи няні доглядати мою дитину, а ми на днях прийдемо до тебе в гості“...

Generated on 2015-07-12 07:00 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112001469417
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google
Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN